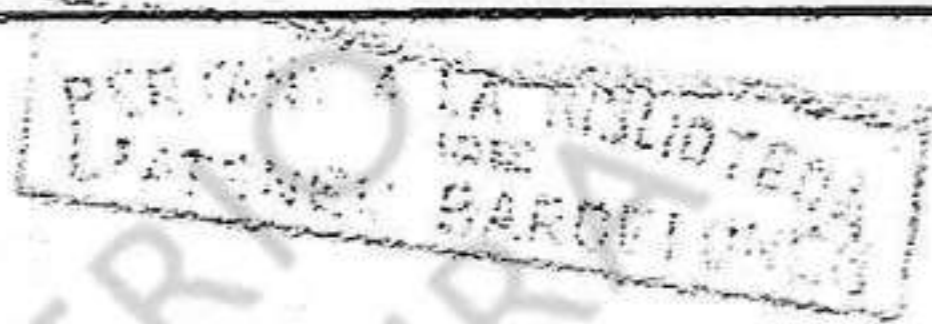

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LA LLÀNTIA ENCESA

A l'“Almanac de les Lletres” d'enguany, que va veure la llum pública el dia de Sant Tomàs de 1933, el nostre lullista i estimat amic Mn. Salvador Galmés, que sempre té el pensament que fila entorn de la vida i els actes del Geni medieval, feia una crida patriòtica:

“Oblidarem l'Amic?—deia—. El seu sepulcre resta en fosca i en solitud gairebé perpètua. Només en dies litúrgics o en festes oficials hi arremora la devoció popular entre esclats de llum artificial i freda.

Després el torna invadir l'ombra i l'oblit. I tanmateix, és un sepulcre gloriós: les despulles que hi reposen escampen resplendors nacionals i fecunditzen activitats mundials”.

”Tot allò que representa la plasmació literària del primer idioma modern—segua dient Mn. Galmés—, tot quant pesa una concepció filosòfica original i vasta dins la història de la Filosofia, tot el que val en el món de l'esperit la vulgarització de la ciència, tot el que puja l'esforç més titànic i perseverant que s'hagi vist mai per a la difusió de la cultura entre el poble, finalment, tot quant de preu té la plantació d'un gran verger místic vernacular, de flors roents qui embaumen el món de la santedat fa més de sis-cents anys: de tot en són símbol les despulles glorioses d'aquell gran amador que fou Ramon Lull. Encara més: el seu pensament integra el pensament de l'Edat mitjana i articula Catalunya—la Catalunya gran—al cos viu

de la civilització europea. I aquell pensament no és mort encara: ha informat durant cinc segles les activitats d'una escola, la lulliana, modesta si voleu, però ben nostra, que s'expandí fins a terres germàniques, i ha fet cruïxir, des de 1480 fins avui mateix, les premses de tota Europa".

Volem seguir emprant encara les mateixes paraules de Mn. Galmés: "Voldriem donar forma plàstica de cosa viva a la recordació actiuosa del sant, del savi, del mestre, del germà, del modelador de la llengua que parlam, de l'exponent del nostre sentir racial, del fundador de la nostra noblesa científica i literària, i que simbolitzàs la flama viva del cor d'aquell foll d'amor qui, imitant paraules evangèliques, en moments de màxima efusió lírica, podia dir: "Si volets amor venits a mon cor e encenets vostres lantees" (Amic e Amat, 173); i voldriem fer tots anys un fogueró panegíric, al cor de l'estiu, o al cor de l'hivern, que fos ben digne del Bt. Ramon i de la pàtria que l'infantà, de l'idioma que ell plasmà i del respecte que ens devem a nosaltres mateixos, bandeiant tota mena de remutxalla exòtica i de postissura manlevada, qui fan deshonor i demostren enviliment i amaguen vergonyes espirituals. L'avinentesa del centenari lullian ens hi convida, i, Déu volent, inaugurarem enguany una llàntia votiva que cremarà nit i dia davant el sepulcre de l'Amic, llàntia de foc que escalfa, llàntia de flama que illumina, emblema de la devoció i amor dels amadors del Beat Ramon Lull en tota la seva complexa i múltiple personalitat".

"Vet ací el nostre humil tribut al Mestre de totes activitats divines i humanes, en el VIIe centenari de la seva naixença i el primer de la nostra renaixença—acabava dient Mn. Galmés en el seu bell article—. Hi convidam tothom, però especialment tots aquells qui ja han recobrada consciència de la pròpia personalitat nacional i que tenen per afronta i escarni a la gran figura de Ramon Lull tota paròdia d'homenatge que no s'inspiri en el reconeixement i en la professió d'aquells valors que assentà definitivament la intelligència i el cor del primer dels nostres savis i dels nostres místics."

La crida de Mn. Galmés no ressonà en el buit. D'arreu de Mallorca, els amadors de Ramon Lull, conscients de la pròpia personalitat nacional, s'unien a ell en el clam d'alabances i han fet professió d'aquella fe, màgica i sorprenent que a ell l'arbora.

Un gran estol de mallorquins—mallorquins de nom i de saba—s'ha arreplegat sota la senyera alçada per Mn. Galmés, l'home qui sense treva atia constant el foc i la flama lullianes, publicant les

seves obres originals i bells estudis sobre aquella figura immensa, i que, ara, amb les pròpies guspises del seu cor, encèn la llàntia votiva que la pàtria li ofrena.

Prompte la idea serà un fet i una rica llàntia d'argent repujat s'encendrà davant les despulles venerables de Ramon, com ho volgué el seu primer amador, simbolitzant la flama viva del cor del foll d'amor, i, també, la flama viva dels qui en ell creuen i en ell depositen el foc dels seus anhels. I aquesta llàntia encesa, que mai més no s'ha d'apagar, serà com la flama viva i eterna de l'esperit de Mallorca, cremant davant el seu fill primogènit i gloriós. Davant d'aquell Ramon Lull massa oblidat sovint dels mallorquins, per a tots els quals el seu sol nom és una exigència perpètua.

El pensament d'una nació és el que la caracteritza i retrata, i el conèixer el pensament d'un poble ens dóna d'ell una notícia més certa que no pas la història de ses guerres i empreses heròiques. El pensament nacional ve a ésser la substància, tot el demés són accidents externs que d'aquella dependeixen, variant segons les circumstàncies. Doncs bé, entre el pensament i sa expressió, és a dir la llengua, hi ha una relació íntima, com entre un motlle i l'amotllat; són dos factors que per força han d'ésser homogenis, puix, del contrari, no resultaria dels dos aquest producte que forma la filosofia i la literatura d'un poble. D'entre tots els vincles socials, treta la Religió, la llengua és el que estreny més fort; familiaritza el tracte, facilita la conversa, i fa més afectuoses les mútues relacions; d'aquí que sia aquest un element de que no deu oblidar-se qui vulla influir sobre el poble.

TORRES I BAGES—*La Tradició Catalana*, 3.ª ed. p. 38.

UN CENTENARI SILENCIÓS

JA que, un darrera l'altre, s'escalona modernament la celebració de tants de centenaris, uns acostats a nosaltres, altres que no ens toquen ni de lluny, per què no dedicar un mot, he pensat, a l'escaiença d'un que ens atany i ens atenyé, sobretot, ben al viu, per més que avui dia ningú no en té ja compte a penes, ni se'n recorda? És una efemèrides de sis-cents anys enrera, un centenari inofensiu, obscur: el centenari d'un llibre manuscrit i de l'obra, ja no tan obscura ni sense importància, d'un il·luminador, pintor i capellà, del segle XIVe. Fa sis segles enguany que els Jurats de Mallorca prenien l'acord de fer una compilació de tots els privilegis i franqueses del Regne, decorada amb la magnificència que per a ells exigia lògicament la gran dignitat d'unes lleis que eren el fonament de les altíssimes llibertats de la terra. D'aquella "ciutat e illa" enriquida pel Conquistador, al dir de Ramon Muntaner "ab majors franqueses e llibertats que Ciutat sia al mon".

Amb el nom de *Liber Regum* o llibre dels reis, dels nostres reis, «per constar exclusivament de les franqueses de la dinastia de Mallorca, a la caiguda de la qual precedí sols de nou anys», el batejava En Quadrado, el primer mallorquí que, donant-se compte de la real importància del còdex, li dedicava tota l'atenció merescuda. Per cert que és curiós de pensar que les pàgines gairebé emocionades i les alabances superlatives que l'eminent arxiver dedica a aquesta obra, tengueren origen de l'incendi de les Cases Consistorials de la nostra ciutat la nit del 28 de febrer de 1894, del qual patí la seva part l'Arxiu històric. L'endemà mateix del foc, la Diputació li anava a oferir mil i cinc-cents pessetes que acabava de votar per atendre als danys soferts per l'arxiu, quantitat que fou destinada per En Quadrado a la publicació de la utilíssima obra on s'ocupa llargament del Llibre de Privilegis o dels Reis, i

dels restants còdex de privilegis i franqueses del Regne, obra que quedà, malhauradament, inacabada (1).

Després de descriure el contingut literari del llibre, s'esplaia llargament En Quadrado en la descripció i crítica de la part ornamental, i el que primer fa és donar tota la importància merescuda a la nota (2) referent a l'autor. Res no ens amagava aquest, el bon Romeu des Poal, ni el nom, ni la seva professió o condició, ni la seva naturalesa, ni l'any, el mes i el dia de començar la seva feina. Però de la mateixa diàfana inscripció naixia la primera dificultat: el clergue manresà Romeu des Poal, era l'autor de l'escriptura o de la il·luminació artística del llibre? Al peu de la primera gran miniatura, de les dues a plana sencera, l'artista es retratava amb hàbit «entre amoratat i cendrós» davant d'un pupitre i escrivint en un plec: *benedicat Dominus regem Jacobus illustrem qui eripuit regnum ab inimicis, Romeus Poal scriptor.*

L'«scriptor» era per Quadrado implícitament l'illuminador, opinió no discutida gairebé després. I el seu art, en el qual el nostre gran romàntic i goticitzant veia «ciertos resabios de renacimiento», li donava un nom que el posava paral·lel al de Pere Morey, o d'aquell que fos l'autor del portal del Mirador de la Seu a finals del mateix segle XIV.

És tot de la mà d'aquest únic artista el preciós còdex? Quadrado n'apuntava el dubte i es decidia per la negativa, constatant en la segona part del llibre una deficiència, no en l'escriptura però sí en l'ornamentació. La segona de les dues grans miniatures, «excel·lent, admirable en ella mateixa mentre no se la compara» quedava inferior a la primera en els accessoris, i fins desentonava la suau harmonia dels colors i la pintura perdia, en conjunt, molt de la seva mística serenitat.

(1) *Privilegios y Franquizias de Mallorca, cédulas, capítulos, estatutos órdenes y pragmáticas, otorgadas por los Reyes de Mallorca, de Aragón y de España desde el siglo XIII hasta fin del XVII, y triplemente catalogadas y extractadas por orden de registros, datas y materias, con un apéndice de Bulas Pontificias y otros documentos compilados por Don José María Quadrado.* Palma de Mallorca, Escuela Tipográfica Provincial, 1894, fol. 320 p. els dos quaderns, únics publicats; Pp. XIII-XXII: Observaciones sobre el códice PRIVILEGIOS DELS REIS DE MALLORCA.

(2) La nota diu literalment: «Iste liber factus de franquesiis et privilegiis datis et concessis seu aprobatis per dominos reges Aragonie et Majoricarum omnibus civibus et toti regno Majoricarum fuit inceptus per dominos consules et juratos civitatis et tocius patriæ Majoricarum ad honorem seu utilitatem atque ad bonum regimen civitatis ac tocius regni supradicti Majoricarum, *cujus quidam libri scribendi fuit inceptor seu incoator sua propria manu Romeus des Poal, presbiter, oriundus de Mandresa, quod fuit actum anno Domini millesimo trecentissimo tricesimo quarto, declmo kalendis octobris* (22 setembre 1334).

No era aquesta l'opinió d'En Sanpere i Miquel (1), l'home que ha dedicat, després de Quadrado, més pàgines al nostre llibre i el primer que n'ha examinat i ponderat el valor d'art amb mètodes moderns, cercant la filiació d'escola i establint la classificació justa. Al final del capítol dedicat al llibre, en el qual inclou íntegrament l'estudi de Quadrado, resumeix així: "En fi, si en el *Llibre dels Privilegis de Mallorca* no tenim, no ja un cos de miniatures, sinó una sola miniatura que pugui prendre lloc amb les belles obres de la miniatura ultrapirenenca, hi tenim, sí, d'una manera indubitable, l'expressió del nostre art pictòric en el moment que aquest anava a prendre la seva gran volada emportat pel fundador de la gran escola catalana de la pintura migeval" (2). Aquest fundador era el català Ferrer Bassa, autor dels frescs de Pedralbes, l'introduïdor de la influència italiana, l'home a qui en 1333, un any just abans de començar-se el nostre llibre, el seu rei, Alfons IV, encarregava la il·luminació d'uns *Usatges de Barcelona i Costums de Catalunya*, llibre malauradament perdut i que és cert va ésser fet, per quant consta l'orde de pagament de dos-cents sous per dit treball, en 15 de febrer de 1334. I aquest gran artista Ferrer Bassa, cap i mestre de l'escola catalana tres-centista, és el pare espiritual del miniaturista del *Llibre dels Privilegis de Mallorca*. Vetaquí la tesi que raona i estableix Sanpere i Miquel en el seu estudi: La diferència entre les dues miniatures grans—per ell a la segona hi ha la primera corregida pel mestre que ensenya de composició: la correcció és cabal i completa,—seria indicatiu clar d'un nou corrent artístic. I aquest corrent, influència directa de Ferrer Bassa damunt Des Poal, seria la introducció, obra del primer, a Catalunya, de l'art dels grans senesos, de Simone Martini, sobretot, que treballava a Avinyó en 1342.

*

La filiació italiana, i més concretament, de l'escola senesa, de l'ornamentació del còdex mallorquí és opinió ja definitivament adquirida, mantenguda per tots els qui posteriorment s'han ocupat

(1) Salvador Sanpere i Miquel, *Els Trescentistes*, Barcelona, S. Babra. Capítol II: Els Trescentistes catalans abans de Pedralbes. En Ferrer Bassa i En Romeu Des Poal, pp. 84-116.

(2) *Ibid.* p. 116.

de les miniatures de Romeu Des Poal. Potser l'única excepció seria la ràpida referència de Dieulafoy, comprensible en una obra que abarca tants d'horitzonts com la seva. Segons ell (1) "a partir de finals del S. XIII els miniaturistes espanyols s'inspiren dels manuscrits francesos... No obstant, fins i tot en aquesta època, l'escola nacional no havia abdicat". Els manuals d'història de l'art (2) admeten tots l'italianisme, influència o escola, que qui va fixar i precisar amb més autoritat fou Emile Bertaux en parlar de la pintura d'estil senès en el Regne d'Aragó (3). "Des de la primera meitat del S. XIV, diu, la pintura italiana, brillant de la seva vida nova, havia trobat imitadors a Mallorca i a Catalunya. A la sagristia de la catedral de Palma (retaule de Santa Quitèria) i en el Museu arqueològic de la Societat "Lulliana" (retaule de Santa Eulària) es poden veure dos grans retaules representant una santa dreta, flanquejada de petites escenes de la seva llegenda: aquestes pintures arcàiques són exactament semblants a les que se troben en les galeries de Siena i de Pisa. Els pintors catalans seguien pas a pas els progressos de la pintura senesa. El frontispici del *Llibre dels Privilegis* de Mallorca, signat per un clergue de Manresa, Romeu Despoal, i datat en 1334, té les línies harmonioses i el colorit cautador d'un fresc de Simone Martini". Aquesta darrera frase, represa i retreta abundantament després, és el màxim elogi que s'hagi fet i que pugui fer-se mai, diria, de les portades del nostre llibre. Mr. Bertaux esmenta Ferrer Bassa com italianitzant a Catalunya i tractant de relacionar el seu art amb l'obra de Des Poal, escriu: "Ferrer Bassa degué treballar sota els ulls del mestre senès (Martini). Fou atret per la vila papal, amb tants d'altres artistes, venguts de països més llunyans? Cap document no ho prova; és cert que Romeu Despoal, qui firma una miniatura en 1334, no pogué conèixer a través d'Avinyó l'art de Simone Martini, el qual en 1335 no s'havia mogut encara de Siena; mes és possible que el mestratge dels pintors senesos hagués penetrat al regne d'Aragó directament i indirectament alhora, primer per la via del mar, i per entremig d'Avinyó després".

(1) Marcel Dieulafoy: *El Arte en España y Portugal* (versió espanyola) Madrid, 1920, p. 222.

(2) José Pijoan, *Historia del Arte*, Barcelona, Salvat, II p. 454; Joaquim Folch i Torres, *Resum d'història general de l'art*, Barcelona, David, II, p. 411. Igual es diu en el resum d'història de l'art a Espanya de l'Enciclopèdia Espasa, tom 21: "España".

(3) *La peinture et la sculpture espagnoles au XIVe et au XVe siècle jusqu'au temps des Rois Catholiques*. En: André Michel, *Histoire de l'Art*, III, 2e partie.

El més recent estudi dedicat a la miniatura espanyola (1) res no afegeix de nou a aquestes paraules. Després de fer referència a l'art del dibuix, acreditat entre els jueus mallorquins en la il·luminació i traça de mapes i cartes geogràfiques, reproduïx la frase de Bertaux, descriu les portades, trobant també superior la segona a la primera, com el Sr. Sanpere "en qualitats de modelat i encerts d'expressió, agrupació i moviment," i esmenta igualment la paternitat espiritual del Ferrer i Bassa de Pedralbes.

La monografia de la Doctora Richert (2) dona el llibre del nostre arxiu històric com a primera mostra de la influència italiana: «Per primera vegada ressona la nova cançó, com una melodia imitada d'Itàlia, en les miniatures del «Llibre de Privilegis dels Reis de Mallorca», que il·lustrà, en 1334, el capellà de Manresa Romeu Despoal, i que és avui una de les joies de més valor que posseeix l'Arxiu de Palma de Mallorca. El país català no s'entrega tan completament a la influència estrangera que floreix amb el major esplendor a Mallorca, i la seva acció no es nota en aquell fins al gran artista Ferrer Bassa». Opinió amb la qual no està d'acord el Marquès de Lozoya, (3) qui creu «que en la mateixa Catalunya hi ha obres més antigues de clara influència gotesca».

August L. Maier en 1926 (4) donava com a proves documentals de la penetració de l'estil senès anteriors a Ferrer Bassa, el Llibre de Privilegis—el qual dona equivocadament per acabat, enlloc de començat, en 1334, i els autors dels dos grans retaules citats per Bertaux, del Museu de l'Arqueològica i de la sagristia de la Seu de Palma. El mateix autor, dos anys després, en l'obra gran (5), precisava: «Podem suposar amb certesa que Ferrer Bassa ha adquirit els seus coneixements de l'art de Siena, així com els que té de la pròpia escola del Giotto, en terra italiana i no a Avinyó, on el mestre principal de Siena no s'installà fins que ell s'acostava ja al final de la seva vida. Fa cert contrast en aquest sentit amb Ferrer Bassa el pintor eclesiàstic Ramon des Poal, de Manresa, que va il·luminar en 1334 el Llibre de Privilegis de Mallorca, o, més ben dit, que

(1) J. Domínguez Bordona, *La miniatura espanyola*, (Editorial Pantheon, II, pp 25-27. Làmines 101 i 102 amb les dues portades o miniatures grans.)

(2) Dra. Gertrudis Richert, *La pintura medieval en España. Pinturas murales y tablas catalanas*. Trad. de J. Ontañón, Barcelona, G. Gili, 1926, p. 43.

(3) Marquès de Lozoya, *Historia del Arte Hispánico*, Barcelona, Salvat, 1934, II, p. 303.

(4) August L. Maier, *La Pintura Española*, (Colección Labor 73-74) 1926, p. 38.

(5) Id. *La Pintura Española*, Madrid. Espasa Calpe, 1928, p. 29.

va acabar aquest any—insistent en el mateix error contra la declaració expressa del llibre—l'obra composta, ornamentada per ell amb miniatures. Ell, així com els autors dels dos retaules amb sants drets i amb petites escenes de llegenda que hi ha en el Museu Arqueològic de Palma i a la sagristia d'aquella catedral, han creat obres penetrades de l'esperit artístic de la pintura de Siena, fins i tot abans que l'escola senesa hagués fundat la seva molt important colònia a Avinyó».

I és que cal no perdre de vista el concepte de la influència artística, de les atmosferes d'escola penetrant d'un país a l'altre. El darrer crític que ha tractat el tema és Henri Focillon (1), el qual diu «És menys pel seu valor experimental que no per la constància d'una certa manera, que l'art senès havia d'influenciar la pintura catalana. Veusací un país (Catalunya) que és a la vegada occident i mediterrani, accessible a les influències de França i d'Itàlia: unes i altres s'hi combinen primer. No hi ha lloc a discutir si una obra com el tríptic de St. Vicenç d'Estupinyà és senès, o, com vol Mayer, francès, car és ja en certa manera català, no dic una temptativa d'equilibri, sinó combinació d'aportacions mesclades. El mateix passa amb el *Llibre dels Privilegis de Mallorca*, obra de Romeu Despoal, clergue de Manresa... Elements indiscutiblement senesos, la superposició de les figures, els bells àngels músics disposats a banda i banda del dosser, mentre l'orla recorda encara certes decoracions romanes de tires plegades. Les proporcions molt allargassades dels personatges, el tipus del rei assegut sota el dosser i coronat pels àngels, el petit escrivà qui, al peu de la pàgina, mig instal·lat dins el marge, registra els privilegis, una certa eixutor elegant, en fi, en el grafisme de l'execució, recorden l'estil dels manuscrits francesos».

*

Aquest és el còdex mallorquí que En Quadrado descobrí i posà de relleu, que En Sanpere i Miquel valoritzà artísticament, establint afirmacions no desmentides ni rectificades com hem vist, després. Aquest còdex, però, té un contingut documental. El primer docu-

(1) Henri Focillon, *Sienne et la Catalogne*, en: *La Peinture catalane à la fin du Moyen Age. Conférences faites à la Sorbonne en 1931* (Fundació Cambó), Paris, Ernest Leroux, 1933, pp. 88-89.

ment dels transcrits en el Llibre de Privilegis és la Carta-pobla de Jaume I de 1er de març de 1230, i el darrer en data una *Carta de Don Alfonso XI rey de Castella a son almirayl Alfonso Joffre de la roberia que feu de una nau de Malorques, e com d'aquí avant pusquen anar e venir sauls e segurs en les sues terres ab lurs mercaderies*, datada a Valladolid en 1er de maig de 1339, quatre anys després de començat el llibre, data que dóna peu al Sr. Sanpere per suggerir que, trobant-se dit document al fol. 96 i comparant el treball que s'havia fet des de 1334 el nostre llibre no s'hauria acabat fins el 1345, quan Ferrer i Bassa es trobava pintant a Pedralbes des de 1343.

Una trentena de documents conté el còdex del nostre Conqueridor, als quals en segueixen tres de l'infant Pere de Portugal, amb qui havia canviat Jaume I pel comat d'Urgell el senyoriu de Mallorca; un de Nuno Sans, cosí del rei; sis de tres papes, un de Gregori IX, tres d'Innocent IV i tres de Joan XXII; vénen després els documents de Jaume II, Sanxo i Jaume III, el nostre darrer rei exclusiu, del qual consten en aquelles pàgines dos tan sols dels setanta i tants que ens tenim; i finalment, vénen els d'alguns sobirans forasters: un de Pere III d'Aragó, quatre del seu fill Jaume II, un de Frederic III de Sicília, un de Ferran IV, l'Emplaçat, i dos d'Alfons VIII de Castella. Tot això en llatí a la primera part del llibre, en el qual segueix a la transcripció d'aquests documents, una pàgina amb un fragment dels quatre Sants Evangelis destinada als juraments.

Darrera, vénen sis fulls de calendari, els *Usatges* de Barcelona, que hi tenen el seu lloc per l'article XIII de la Carta-pobla que els fa codi legal vigent en causes d'injúries i ferides, i als quals van afegits uns quants cànons de Concilis referents a la treva de Déu, i un breu Cronicó de presa de ciutats fins a la reducció de Mallorca i València. Tot això fa uns quatre-cents fulls als quals segueix la segona part, que es limita a la reproducció en altre ordre i *en pla* és a dir "en idioma vulgar o en catalán" que diu En Quadrado, la sèrie de documents que la primera duu en llatí, si bé no pot dir-se que siguin tots exactament els mateixos per quant en manquen alguns i se n'hi afegixen tretze de força importants. Referent a això del *pla*, qüestió aquesta per nosaltres sempre roent, el mateix Quadrado, autoritat no recusable, havia ja dit parlant del contingut de la sèrie de registres de Privilegis i Cartes reials de l'Arxiu Històric de Mallorca, que "el texto generalmente es la-

tino, a veces catalán o mallorquín que es lo mismo, original o traducido de aquél al nativo idioma..." (1). No he volgut plànyer el duplicar la cita, quan encara hi ha avui mallorquins hostils a la filologia i fins diputats a Corts que semblen recelosos de la referida identitat.

Bona part dels monarques i magnats firmants dels documents transcrits en el llibre hi són també figurats per mà d'En Despoal o del seu continuador o continuadors. Així hi figura el Conqueridor, assegut al tron en les dues grans miniatures o portades, encara jovença, ben distint de la imatge que del gran rei ens dona el pergamí de Poblet al Museu de Tarragona o les seves altres figuracions més popularitzades; hi ha Jaume II, jove també; Don Sanxo, home fet, amb barba fosca; Jaume III, jovenet, dins un nínxol de ferradura; hi ha el rei Ferran IV de Castella, barbut; hi ha l'Infant portuguès amb barba negra punxaguda, i Frederic de Sicília, i el Comte Ramon Berenguer el Vell i sa muller la Comtesa Almodis, i els papes Innocent IV—la figura del qual amb un cap treballadíssim, dona En Sanpere per la segona mà indubtable de pintor o il·luminador—i Joan XXII, representat simbòlicament, no caricaturescament, amb cos d'àguila, plegades les ales, amb un testa barbada esplèndidament reeixida i uns ulls expressius, dignes, per Quadrado, del pinzell de Miquel Angel. El valor iconogràfic de totes aquestes imatges, com de les testes i cares que abunden en les caplletres miniaturades, de la primera part sobretot, és encara, per mi, a establir i seria d'indubtable gran interès.

Fa molts pocs anys, va intentar-se la reproducció de les miniatures del *Llibre de Privilegis*, cosa perfectament factible amb els mitjans tècnics actuals, en una edició monumental que hauria internacionalitzat plenament l'obra d'En Des Poal. L'edició, que havia d'ésser feta a París per la Casa Van Oest, i que hauria estat una fita de durada en ocasió del centenari de la Conquesta, hagué de deixar-se córrer a penes iniciats els treballs per manca de mitjans econòmics, que n'exigia molts, encara que, en gran part, haguessin estat després, segurament, compensats, i per altres dificultats. En altra ocasió qui sap si podrà intentar-se amb èxit.

Mentrestant, el bell volum espera pacient, dins una vitrina, al nostre Arxiu Històric, que s'atanci de tant en tant a contemplar-lo l'admiració dels turistes, en sa majoria estrangers, compensant-lo de

(1) Ob. cit. VI.

l'oblit dels mallorquins. I res no seria encara que aquest oblit anàs sols per l'obra artística, que les obres d'art se'n saben passar i resisteixen incòlumes segles d'indiferència. No passa igual, en canvi, amb la part de recull documental, que en la solitud de l'arxiu acaba de momificar-se enmig de la inatenció, la ignorància i el desafecte d'un poble, indiferent avui, quan no hostil, al sediment i primer fonament polític de les seves llibertats. No fos cosa que arribàssim a oblidar, entre tots, que fou el valor reconegut de la collecció de privilegis i franqueses, que constituïa el seu principal cos de dret, allò que mogué a la Universitat de Mallorca i els seus sis Jurats—que eren aquell any de 1334 Guillem de Santiscla, donzell, Francesc Duran, Joan des Portell, Pere de Citjes, Arnau Roig i Guillem Burguera,—a recollir la dita collecció i magnificar-la amb una decoració digna de la seva importància i per a la qual cercaren el major agençament artístic que l'època els permetia.

«Com sia vici comú,—diuen els Jurats—descuidar allò que en comú es posseeix, i com amb el temps i l'excessiva abundor de negocis se'n vengui l'oblit i es perda la memòria del que més afecta a l'utilitat i profit de la cosa pública, i d'això dimanin no lleus danys i puguin sorgir i sorgeixin greus perills; i com la Universitat de Mallorca, que Déu conservi llargs temps al seu servei, tengui i posseeixi en comú molts privilegis, immunitats i franqueses, que li foren concedides en ocasions passades pels sereníssims Reis de Mallorca de respectable memòria, espargides en diverses escriptures i pergamins, el que podria ésser causa que caiguessin per negligència en oblit, i ésser privada fàcilment dita Universitat de semblants privilegis en dany i enorme lesió de la mateixa, tenguent dites immunitats i privilegis molts i diversos impugnadors i pocs defensors. Per tot això els venerables jurats...» manaven fer aquell registre, degà de les múltiples recopilacions de privilegis i franqueses que es susceïren en diversa forma a través dels segles, mentre fou viva la consciència de la llei pròpia i mentre reaccionà la consciència colectiva dels mallorquins a la memòria de la immunitat i del fur originari.

Aquest llibre, doncs, com tants d'altres monuments del passat pot mostrar als mallorquins d'avui el que havem estat un dia. Els mallorquins d'avui, però, no el saben existent a penes ni van a veure'l: si hi anassin, qui sap si de la contemplació de la magnificència exterior intuirien una mica de la dignitat i majestat d'unes lleis que motivaven semblant esplendor ornamental! Qui sap si la con-

templació despertaria en qualcú una mica de curiositat per la lletra i, sobretot, per l'esperit informador d'aquelles pàgines.

No és bo per ésser lliure qui a ésser esclau s'avesa...

Aquesta és la veritat, pels voltors tant com pels homes. Ah! si la curiositat per l'obra preuada d'En Des Poal despertàs en els mallorquins d'avui ni que fos un ràpid reflexe nostàlgic del que suposava, i suposa encara, el fet d'existir tal obra, quina altra commemoració millor podríem haver somiada pel centenari del còdex dels Privilegis dels nostres reis, Palladium i arca de les nostres llibertats?

JOAN PONS I MARQUÈS

LA PEDRA DE LA SANTA

DAMUNT la pedra seu abandonada,
—passa l'aigua tranquila pel torrent—
ningú li deixa el goig d'una mirada
i no la vol cap monja al seu convent,

perquè sols el cabal de sa dolcesa
—ja comença a poc poc a fer-se nit—
té en sos ulls i una rosa tota encesa
d'amor diví, amagada dins son pit.

Llavors sent l'enyorança de la vila
—lentament s'aquieta la ciutat—
dels olivars i de la mar tranquila
i el silenci de l'aire perfumat.

-Déu meu, Vós que del bosc m'heu allunyada
—les estrelles ja brillen en el cel—
a on la vostra veu era escoltada,
donau-me almenys la pau d'un clos fidel.

Allà jo vull restar tota la vida,
—ningú aquestes paraules ha sentit—
hi tancaré tota la vall florida,
la mar eterna i la insondable nit.

-Oh Déu meu, si vostra ombra m'acompanya
—el vent s'encalma i el torrent somriu—
hi trobaré la pau de la muntanya
i el redós tutelar del bosc ombriu.

I dins la cella que el meu cor desitja
—passa la veu somorta d'un lament—
cremarà el foc d'inesgotable sitja
i florirà tot l'any l'hort del convent.

Però la nit avança desolada,
—unes ales travessen l'aire mut—
Catarina s'adorm extasiada,
enmig de la serena solitud.

I quan la llum sos primers raigs esflora,
—l'alba, amb son vel, cobreix el firmament—
Catarina obri els ulls cansats i plora
de veure's rebutjada del convent,

de veure que val més la galanesa
—s'aclareix a poc poc l'aire subtil—
l'or i la seda, que la nitidesa
del vestit que cobreix son cos humil.

Però de sobte es senten veus llunyanes
—hi ha un gran tremolor en el cel clar—
són les veus matinals de les campanes,
que en l'altura se senten repicar.

Davall el firmament que s'illumina,
—tots els núvols es tornen resplendents—
als ulls meravellats de Catarina,
s'obrin totes les portes dels convents.

L'ESFINX

COM una llàntia suspesa
de l'alta volta de l'anhel,
la meva amor roman encesa
davant el teu altar crudel.

Closa és ta boca purpurina,
mai ton esguard per mi no lluu;
mes sent com una mà divina
que incessantment m'acosta a tu.

No vull el foc d'altres mirades,
ni la dolcesa d'altres rulls:
vull contemplar tes mans rosades
i reflectir-me en els teus ulls.

Però m'apar que un fat maligne
omple ma vida de tristor
i em repeteix que som indigne
de soplujar la teva amor.

Resti el meu front sense besada,
el meu cos resti sense abraç:
—Sols tu, en ma vida desolada,
gèlidament resplendiràs!

MIQUEL FORTEZA

Escoles per a anormals i escoles per a superdotats

A En Joan Capó, Mestre i amic benivolgut

JA fa uns anys—i en aquesta estimada Revista, per cert—en tractar de les mesures que cal prendre en la lluita contra la folia, parlàvem de la Inspecció psiquiàtrica escolar i de la tria que d'aquesta inspecció en resulta: Normals, Anormals i Superdotats.

Molt s'ha avançat des d'aleshores a la nostra Ciutat. L'Ajuntament, dins un ampli programa cultural i sanitari que potser el col·loca a la davantera de tots els de les restants ciutats espanyoles, no ha descuidat aquell extrem. Per altra banda, un estol de mestres abrinats i entusiastes es van capacitant en una labor perseverant en els interessantíssims problemes de la Psiquiatria Escolar. Felicitem-nos-en.

Aviat serà un fet la selecció psiquiàtrica a les Escoles de Palma—tan prompte es compti amb els elements necessaris per a una labor de conjunt—i aviat, en conseqüència, es presentarà al nostre Ajuntament el problema que abans apuntàvem: la creació d'escoles per a anormals i per a superdotats.

Sigui'ns permès avui exposar les nostres suggestions damunt d'aquest tema. Donada l'extensa matèria que la seva consideració suposa, no és fàcil condensar-la en reduït espai. Millor serà tractar dels extrems més importants així com naturalment es vagin presentant.

* * *

És el primer si deu haver-hi nexes entre les dues Escoles, tan diferents en llurs objectius, mètodes i resultats.

Donada la força d'aquests arguments i jutjant de correguda, la

resposta sembla no donar lloc a dubtes, però si meditem una mica, la cosa canvia d'aspecte.

En efecte: si es resol el greu inconvenient que suposaria el contacte entre ambdues classes d'escolars i, en conseqüència, s'estableix una absoluta divisió entre ells construint cossos d'edifici aïllats o separats per un pavelló central, amb porta d'entrada independent, amb accés independent també als camps de joc i amb una organització pertinent (acoplament d'horari, etc...), creim que els inconvenients del contagi mental queden obviats. En canvi, els avantatges són patents, especialment en l'esfera econòmica i científica. En l'econòmica, perquè és suficient una sola instal·lació de serveis comuns (cantina, menjador, laboratoris psicopedagògics, departament d'exploració mèdico-antropològic, camps de joc, saló, etc...). En la científica, per idèntic motiu. No essent l'objectiu d'aquest Institut la reeducació dels anormals i la formació de superdotats únicament, sinó també la creació d'un Centre d'investigació i ensenyança, un vertader Seminari que atregui als mestres, metges, etc... i els impulsi cap a aquests estudis, res millor que tenir acoplat un material tan preciós amb gran economia de temps i d'energies.

* * *

Tractat aquest punt que lògicament devia preludiar els altres, passarem a examinar per separat els dos problemes. Començarem pel dels anormals. Vegem, en primer lloc, *quins han d'ésser els infants que han de constituir la matrícula d'aquesta Escola.*

No entrarem, ara, a l'estudi i limitació d'aquest grup, ni tampoc a desgranar-lo en una teoria o sistematització de subgrups. No és aquest el nostre pensament, sinó el d'establir algunes solucions concretes i viables.

Fruit de la labor seleccionadora de la Inspecció Mèdica Escolar serà l'arribada a la porta de l'Escola d'un formidable estol d'endarrerits i anormals de tota mena, un vertader exèrcit d'infants incapaçs de produir rendiment en un pla pedagògic normal. A davant aquest fet, caldrà establir de seguida una diferenciació:

a) Els *endarrerits escolars* que per causes extrínseques a la seva constitució (física i mental) es troben en un *estat accidental* de déficit pedagògic.

b) Els *anormals provisoris*, que per raons d'índole orgànica o

mèdica (inanició, trastorns glandulars, defectes sensorials, etc.) són també *anormals temporals*.

c) Els *anormals pròpiament dits* o definitius, la constitució dels quals és francament patològica. (“*Los niños mentalmente anormales*” de Lafora).

Dins aquest darrer grup caldrà establir una altra divisió: els *anormals per raó de quantitat* (oligofrèncics en llurs diverses modalitats d’idiòcia, imbecilitat i debilitat mental) i els *anormals qualitius o desharmònics* (dèbils desharmònics de Vermeylen, ciclotímics histèrics, epilèptics, etc...). Finalment, apareixen els infants cecs i sordomuts, l’anormalitat dels quals suposa indicacions i organització especials.

De tots aquests grups, quins són els que deuen educar-se a l’Institut d’anormals?

A la nostra manera de veure, la resolució és clara pels endarrerits escolars i pels anormals pròpiament tals; i discutible pels anormals provisoris. Analitzem aquest aspecte:

a) Quant a la primera divisió, sustentem l’opinió que els infants purament endarrerits en el sentit pedagògic, no deuen tenir entrada a l’Institut d’anormals. Las raons són clares i no hi ha necessitat d’esbrinar-les. L’efecte depriment que suposa la convivència amb atlots orgànicament *handicapats*, la formació del complex d’inferioritat subsegüent i l’extensió sens mesura que es tendria de donar al servei, passant per damunt altres arguments de menys valor, són motius més que suficients per a aconsellar la creació d’una secció d’endarrerits a cada Graduada, secció que, sota la direcció d’un mestre especialitzat i competent, podrà donar gran fruit.

b) Quant a la segona divisió, dèiem que la resolució és discutible. En efecte, ella dependrà de l’extensió que permeti la potencialitat econòmico-pressupostària.

No hi ha cap inconvenient de crear una Secció per a anormals provisoris, secció que vendria a ésser una espècie de clínica mèdica, mental i pedagògica, tot d’una peça, on el nin seria tractat conformement a les seves deficiències individuals i d’on sortiria en breu termini rehabilitat, per incorporar-se a la seva primitiva escola.

Aquest fet ens evoca el que passa en Psiquiatria amb l’*Hospital psiquiàtric*, on es tractat el malalt mental agut i on se surt habitualment guarit dels seus trastorns. Molt altre és el cas del

malalt mental crònic o de l'oligofrènic, *hoste in æternum* de la *Colònia psiquiàtrica*, pel qual no hi ha rehabilitació, sinó únicament reeducació dins les limitacions imposades per les lesions destructives o anomalies definitives.

c) Aquest és el cas del tercer grup: Anormals pròpiament dits, els quals constitueixen els vertaders candidats a l'Institut.

I entre ells, cal establir una franca divisió, com dèiem abans: D'una banda els oligofrèncs, de l'altra els disfrèncs. No volem estendre'ns en minúcies d'argumentació que reforcin aquesta tesi, ni entrar al tema de si la debilitat mental, com sostenen alguns autors, es parenta de la follia moral, però sí que hem de rompre una llança per l'absoluta separació entre els anormals per defecte de quantitat en la funció, i els anormals per perversió d'aquesta funció. Devem, en una paraula, separar el beneit, el curt d'intel·ligència, el blai, del futur psicòpata o del foll en potència.

Vet-nos aquí, doncs, davant l'imperatiu d'establir almenys dues agrupacions a l'Escola d'Anormals. Es presenta, ara, un altre problema: *Cal admetre a tots els oligofrèncs?* De cap manera: Els idiotes, que per altra banda no millorarien en el medi escolar, constituïrien, demés d'una rêmora, un espectacle depriment pels dèbils mentals. Deuen, per tant, ésser objecte d'una altra indicació (reclusió en clíniques mèdiques especials, etc...). El mateix direm dels imbècils de tipus inferior.

Resumint: La primera agrupació restaria integrada pels imbècils superiors i pels dèbils harmònics de Vermeyleen. La segona la constituïrien els anormals desharmònics i restants tipus esmentats. També en aquesta agrupació caldrà prevenir les excepcions: folls morals no reformables, epilèptics francs, corèics crònics, etc..., que com ja se suposa, requereixen cura especial. Altre tant direm dels cecs, sordomuts, etc...

És un aspecte de capital importància el *Sistema educatiu* a seguir. La seva discussió ompliria moltes pàgines. Així és que ens limitarem també a senyalar els *principis generals*. Vet-los aquí:

1.er *Educació rigurosament individual*, adaptada a cada cas, "*Escola a la mida*" en una paraula.

2.^{on} *Escola activa* seguint molt d'aprop les orientacions *decro-*

lynianes, on l'infant pugui desenrotllar àmpliament les seves capacitats. Facultats o capacitats en nombrosos casos no estan limitades, sinó repetides desigualment. Sols amb la ajuda de la pedagogia activa podrem conèixer les possibilitats de cada infant.

L'Ensenyança no radicarà a l'esfera utòpica, sinó que consistirà en oferir al nin, com un joc, el que més endavant constituirà treball i el mitjà de guanyar-se el pa. «L'Escola per la Vida i per a la Vida» (Decroly). *Escola de realitats*, que serveixi de preparació a l'anormal en la seva lluita *for life* i eviti a la Societat el sosteniment d'una penosíssima càrrega.

3.er *És indispensable el Contacte amb la Naturalesa*, la vida a l'aire lliure, posar l'infant en un medi natural de llibertat. L'oblit d'aquest extrem comportaria inevitablement el fracàs.

4.^{rt} *L'Escola d'anormals constituirà un laboratori*, on els nins seran respectats en llurs manifestacions i activitats.

5.^è *L'Educació recaurà damunt:*

- a) *el sistema motor i sensorial* (ensinistrament).
- b) *la intel·ligència* atenyent els interessos primordials del nin per l'observació, associació i expressió. (Decroly).
- c) *el caràcter* (Llibertat i responsabilitat. Disciplina).

6.^è *Es donarà gran importància al desenrotllament del sentiment estètic*. Plàstica i dinàmica despertaran l'esperit adormit o canalitzaran la perversió. (Música i modelat, cançons amb gestos, gimnàstica rítmica, etc...).

7.^è *L'Ensenyança es donarà en la llengua materna*. No cal insistir damunt aquest extrem: Coneguda per tothom aquesta necessitat i l'atemptat pedagògic que suposa doblar les dificultats de l'ensenyament servint-se d'un instrument que l'infant desconeix, es bo de veure que el problema puja de to en tractar-se d'infants anormals.

Exposats els *Principis*, anem a les *Realitzacions*. L'aplicació de les anteriors idees comporta:

A—*L'emplaçament de l'Escola en plena naturalesa* a un lloc ad-hoc; separat, per tant, de la Ciutat, però amb fàcil comunicació amb ella.

B—*Condicions higièniques òptimes* que si bé sempre és natural exigir-les, en aquest cas són de primera necessitat. Ens referim a la salubritat del terreny, a l'allunyament de zones fabrils, a la defensa contra els vents dominants, a la proximitat de boscos o garriga, a l'abundància d'aigua corrent, etc...

C—*Establiment d'una cantina* que faci possible l'estància dels infants durant tot el dia, en pla de colònia semipermanent i on trobi aliment sà i abundant. *Primum vivere...*: Poc partit treuríem d'anormals i superdotats, si no pensàvem en els seus estòmacs.

D—*Organització de classes-tallers i d'una granja agrícola* on l'infant anormal s'iniciarà i educarà orientant-se espontàniament cap allò que li interessi.

E—*Establiment de Camps de joc* (futbol, tennis, etc...) i, si es compta amb mitjans econòmics, d'una *piscina*, on els infants puguin practicar un esport sà i educatiu.

F—*Funcionament d'un Servei mèdico-antropològic* on siguin examinats i fitxats els nins en el moment de l'ingrés i controlats durant el curs de la seva escolaritat i d'un *Laboratori psicopedagògic* on siguin testats i estudiats periòdicament.

G—*Un servei hidroteràpic* perquè els nins tots els dies s'ensabonin, rentin i dutxin.

H—*Una petita infermeria*, amb el seu botiquí anexe, on pugui ésser portat l'infant que durant el dia sofreixi qualche accident, accés o anormalitat que requereixi tal mesura.

* * *

Podríem, ara, tractar lleugerament de l'*Horari*: Som partidaris d'un règim d'internat diürn, com dèiem anteriorment. Els alumnes entrarien a l'Escola a les nou del matí i en sortirien a les cinc del capvespre, total vuit hores de permanència.

Aquesta diada es dividiria en tres etapes.

Una primera (de 9 a 12) en la que deurien desenrotllar-se les matèries més difícils, amb prudents interpolacions de Cants escolars i gimnàstica rítmica. Una segona (de 12 a 3) dedicada a la hidroteràpia, al dinar, al descans i el joc lliure. I una tercera (de 3 a 5) en la que predominarien els treballs manuals, dibuix, etc...

No detallam aquest horari, variable segons el dia de la setmana;

solament volem justificar el fet de retardar mitja hora el començament de les classes en relació amb l'horari generalment adoptat. Ens mou una doble raó: l'emplaçament de l'Institut, situat, com dèiem, a una certa distància de la Ciutat, i per altra banda l'estat somnolent en què arriben a l'Escola la majoria de nins, estat que obliga, segons fan notar alguns autors, a fer-los dormir durant la primera hora de classe.

* * *

Diguem, ara, quelcom respecte del *Personal*. És per demés insistir damunt la *importància del Mestre* a l'Escola d'anormals. És indiscutiblement el factor més important. De res o de ben poca cosa serviria la instal·lació superba i l'abundància de material, si faltava, en canvi, l'esperit, el calor i la flama de l'educador... No seguirem en aquest extrem tan sobrerament conegut: sols volem senyalar algunes condicions que deu reunir el mestre d'anormals.

En primer lloc, la *joventut* perquè es sinònima de resistència i flexibilitat.

Un perfecte equilibri físic i mental.

Certes condicions caracterològiques de paciència, bondat, capacitat d'improvisació, etc...

De les restants condicions: capacitat pedagògica, solvència científica i altres *sine qua non* no cal ni parlar-ne.

I passem al factor quantitatiu:

Nombre de mestres. Aquest punt no es pot contestar fins que sigui coneguda la matrícula, però com a qüestió independent del nombre d'agrupaments que es vulguin implantar s'ha de partir del principi que, *tractant-se d'anormals, s'ha de doblar el personal.*

És aquest un punt que ha preocupat totes les nacions que han volgut investir aquests problemes. El mestre d'anormals o endarrerits no pot rendir la mateixa diada escolar que el mestre corrent.

La tensió nerviosa que suposa el tracte amb individualitats deficientes, l'esforç intens i sostengut que exigeix l'educació individual, rendeixen l'organisme més ben dotat i obliguen a reduir el nombre d'hores de treball. De no fer-ho així, es corr el perill de convertir el mestre en un altre anormal, víctima del *surmenage*.

Així ho han comprès pertot: A Alemanya, segons cita Lafora,

la jornada del Mestre d'anormals és de 24 hores setmanals, xifra que ens dóna un promig de quatre hores diàries.

Segons el nostre criteri, i donat el règim de permanència a base de vuit hores, és possible obtenir major rendiment del personal docent.

Partint de la doble plantilla, cada mestre treballaria quatre hores amb els alumnes, però, encara, rendiria dues hores diàries de treball al departament antropològic o als laboratoris.

Amb el canvi de règim de treball, es combatrien els inconvenients abans esmentats i al mateix temps els mestres s'estimularien en les tasques d'investigació i estadística.

No insistim damunt l'extrem de la limitació en el nombre d'alumnes que no pot ésser superior a una vintena per cada mestre.

Tractem, finalment, de l'interessant problema de l'*Escola per als superdotats*.

Diguem, abans, que l'Escola primària per a superdotats és el primer graó que l'infant millor dotat deu superar per a ingressar després a un altre Institut especialitzat. Ens referim a l'Institut de Segona Ensenyança o un altre semblant, també especialitzat per a superdotats. De no existir aquest segon grau a la cronologia escolar, no haurem resolt més que una part del problema i ens exposam que, en sortir el nin de l'Escola per a superdotats ple d'esperances i entusiasmes, es trobi a davant el panorama de l'ingrés al batxillerat actual, amb tots els inconvenients de les escoles primàries corrents (contuberni amb tota mena de *nivells mentals*), però sense cap dels seus avantatges (valor formal o educatiu).

Aquest és un dels problemes més espinosos que es presenten a la consideració del pedagog i ens consta positivament que preocupa les altes esferes docents.

A davant d'ell, potser hi càpiguen dues solucions: La creació d'uns Instituts Escoles en nombre reduït, convenientment distribuïts entre les diverses regions i on acudirien els superdotats de cada una, becaris de les seves respectives escoles, o bé la superestructuració de l'Escola de Superdotats, transformant-la en una verdadera *Escola única*, l'*Escola Unificada*, que amb una graduació per-

fectament establerta fóra l'avantsala de la Universitat o de l'Escola Especial.

* * *

Fetes aquestes consideracions, resumirem breument l'ideari a desenrotllar.

El nombre d'alumnes serà reduït. El nombre de graus caldrà establir-lo d'acord amb les realitats individuals que vagin sobresortint.

Quant al sistema educatiu, es basarà damunt la cooperació i solidaritat escolar. Creim indicadíssims els nous corrents i orientacions de la Pedagogia americana (mètode de projectes, etc.). *Educació individual, però social.* Aportació del valuós coeficient a l'organisme comunal. Es cultivarà també la col·laboració en el pla artístic i esportiu (organització d'una orquestrina, d'equips de joc, etc...).

* * *

Vet-aquí exposades *grosso modo* les característiques més acusades que nosaltres desitjaríem veure realitzades en un Institut per a anormals i superdotats. No tenim la pretensió d'haver exhaurit el tema; no era aquest tampoc el nostre propòsit. L'estudi detallat de cada aspecte suposaria una extensa i documentada *Memòria* que, si el cas s'esdevenia, intentaríem redactar.

JOAN I. VALENTÍ

COMIAT

(Unes mans blanques
signaven fredes...)

L'espill de l'alba
càndides veles
silents lliscaven

(Unes mans blanques
signaven fredes...)

Un batec d'ales:
amb frec de sedes
tímides ombres.

(Unes mans blanques
signaven fredes...)

L'alba trencada
—...ales perdudes...—
cridava el somni!

M. ÀNGEL COLOMAR

A l'entorn del projecte de funicular aeri al Puig Major

TOTS els diaris locals publicaren extenses ressenyes de la conferència que, sobre el tema esmentat, vaig tenir l'honor de llegir el dia darrer de març prop-passat en el Teatre Principal d'aquesta Ciutat. "El Dia" mateix la reproduí completa, i, per això, no cal ara detallar de bell nou el "Projecte" que volem comentar, del qual repetirem només avui la part indispensable, a fi que els lectors que no el coneguin es puguin fer càrrec almenys de l'obra a realitzar i de la seva importància per Mallorca.

El projecte—a hores d'ara ben encarrilat per arribar a ésser realitat—tracta d'establir un sistema de locomoció còmode i pràctic, per tal de fer assequible a tothom el punt culminant de les muntanyes de Mallorca, el nostre majestàtic Puig Major. I, naturalment, hem escollit el mitjà més modern, més segur, més ràpid i més econòmic, qualitats, totes aquestes, que es reuneixen en els nous funiculars aeris, que es componen, simplement, d'una estació inferior de partida, amb tots els mecanismes indispensables per a la tensió dels cables, carrils i tractors; una estació superior d'arribada amb tots els mecanismes i motors de tracció i producció de força; i, entre mig, les torres (tan poques com possible) de recolzament dels cables, sobre els quals llisquen, amb moviment de vaivé, les dues cabines de passatge.

Actualment, existeixen en el món quaranta dues instal·lacions d'aquesta classe de transport, repartides, principalment, per l'Europa central, i sempre en les regions més afavorides del turisme, que les nodreix esplèndidament.

El funicular que s'ha de construir per escalar el nostre Puig Major, tindrà tres castellets metàl·lics entre l'estació inferior de Ca'ls Reis, a la vora del camí de la Calobra, i la superior, que s'ha d'emplaçar a l'explanada existent a l'extrem Est del cim del Puig, a una altura de 1.400 ms. sobre el nivell del mar.

El desnivell entre els extrems de la línia serà de 715 ms., i la distància en projecció horitzontal de 2.016 ms., el que dóna una llargària als cables de 2.140 ms., i un pendent mitjà de 36 per 100.

La cabuda de cada cabina serà per a vint-i-cinc passatgers, i, com que la duració del viatge no passarà de deu minuts, es podran realitzar sis viatges complets per hora i per un total de 150 persones de pujada i altres 150 de baixada, en el temps esmentat.

Aquestes són les principals característiques del projecte, que la Superioritat ja té aprovat, i a base de les quals se'ns ha atorgat l'oportuna concessió, després d'haver complit tots els tràmits legals i necessaris.

* * *

Sobre les conseqüències, en alt sentit favorables per a Mallorca, que s'han de derivar sens dubte, de la instal·lació del funicular en projecte, en podríem escriure moltes pàgines d'aquesta Revista si volguéssim tractar a fons aquest aspecte de la gran obra, però, com que no volem abusar de la paciència del lector benèvol, ens limitarem a fer l'extracte dels avantatges, enumerant simplement els que se'n poden derivar dins els ordres cultural, sanitari, social i turístic, citant com exemples les possibilitats d'instal·lació d'un observatori astronòmic, d'un far per l'orientació de les naus aèries, pràctica dels esports de neu, cures d'altura, etc. etc., i, finalment, des del punt de vista turístic, al qual ningú no podrà negar la suprema importància, hem de convenir que en el temps actual, pot constituir un fet decisiu, perquè no solament el funicular ha d'ésser una atracció dins el ram d'aquesta indústria, que ha de complaure el visitant exigent i l'ha de retenir entre nosaltres, sinó que fins i tot ha d'ésser un fort reclam que ha d'augmentar el contingent d'entrada a l'illa, ja que, una vegada inaugurat l'aeri que ens ocupa, ultra l'impressionant espectacle que ha de suposar l'indescriptible visió de conjunt de tota la regió mallorquina des del cim suprem, es podrà oferir als estranys l'excursió més intensament emocional, —anant al Puig Major per Sóller i tornant per Lluch, o viceversa, visitant a més el Gorg-Blau i el Torrent de Pareis,—que en més poc temps, escàs cost, i recorregut mínim, es pugui fer tal vegada en tot el món. I, aquest doble interès, pràctic i emotiu, és el que cerca amb preferència indubtable el turisme.

I, encara que tot el que hem dit no fossin sinó paraules que el

vent s'emporta: ¿No és sensible en grau extrem que totes les meravelles naturals d'aquella contrada de la nostra Mallorca, restin allunyades i inabastables al corrent turístic, i fins i tot de nosaltres mateixos, que no podem fruit del seu espectacle per manca de mitjans còmodes de transport?

* * *

De l'aspecte financer del projecte sí que ens és difícil parlar-ne sense la deguda exposició, ja que algú podria atribuir a aquest article un objectiu molt distint del que realment vol tenir, i per això solament direm l'indispensable i encara a correuita.

Suposant el funicular construït i explotat per una Societat Anònima amb tot el capital cobert per accions, i tenint en compte tots els factors econòmics: despeses d'explotació, termini de concessió de noranta nou anys, i cost d'instal·lació de dos milions de pessetes, inclosa la construcció d'un gran restaurant, i per l'altra banda, solament els ingressos produïts per la venda de billetatge, resulta que, amb la xifra de dotze mil passatgers anyals, es cobreixen les bestretes, cosa que suposa, per a qualsevol que conegui les circumstàncies de Mallorca, que resta descartada tota possibilitat de pèrdua.

Ara bé, de la quantia probable dels beneficis no he de parlar-ne, però sí que vull recordar solament tres xifres a títol d'informació i orientació: el nombre d'habitants de les illes és de prop de quatre-cents mil, dels quals, més de cinquanta mil van cada any a Lluch, i, al Port de la nostra Ciutat, també anyalment, hi desembarquen més de tres-cents mil persones.

Tot això, i les avantatjoses proposicions que per a finançar el projecte ens han formulat verbalment i per escrit diverses entitats de fora Mallorca, que no esment amb l'intent de minvar el mèrit dels ajuts locals rebuts, sinó al contrari, m'ofereix l'avinentesa d'agrair cordialment i públicament aquest ajut trobat entre els mallorquins i especialment el dels bons amics que han volgut formar la Comissió organitzadora, que amb tant d'encert i activitat treballa per convertir el funicular en projecte, en plena realitat.

I, per a posar ben clara la sinceritat del meu agraïment personal, serà bastant la meua opinió, un poc atrevida tal vegada, que, consideraria vergonyós per Mallorca que el funicular no es pogués instal·lar amb capital totalment mallorquí.

I, ¿per què creim que seria vergonyós que el funicular fos construït amb capital estrany a l'illa? Per dues raons ben clares i distintes, l'una d'ordre material, i espiritual l'altra. Sota l'aspecte comercial, no es pot negar que seria llastimós de permetre que un grup d'estrangers vengués a beneficiar-se dels ingressos que, encara que facilitats en bona part per altres estrangers turistes, no deixarien també d'ésser nostres, ja que, sens dubte, serien molts els coterranis que cada any emprarien el funicular per pujar al Puig Major, i, aquest espectacle lamentable no tindria més que un remei, doncs, per no contemplar creuats de braços l'emigració dels beneficis, solament tindriem un camí: fer-nos els amos de l'empresa, però per això, naturalment, ens obligarien llavors a pagar a un alt preu les accions, que en l'actualitat podem subscriure a la par.

Mes, això no basta, precisa que aquest amor platònic que tots nosaltres sentim pel nostre Puig Major, per la nostra serra nord de l'illa, deixi de tenir-se amagat en el fons mateix del cor, com si ens avergonyíssim de sentir-lo, quan, precisament, el que manca és dinamisme, exterioritzar pràcticament aquest amor per la bella serralada, a la qual Mallorca és deutora de tants beneficis. Perquè, ¿heu pensat qualque vegada, què seria del pla de l'illa sense aquesta barrera admirable i insubstituïble que desafia immutable les ventades impetuoses i la traidora envestida de les tempestats, deixant-les esbravar per entre els penyals i minvant-ne la força espaventable per a transformar-les en l'oratjol suau i acompassat, que a les eres tria el gra de la palla, que fa rodar els molins, que és la maina de la pagesia? Imaginau la forta tramuntanada, pensau per un instant en la supressió d'aquest mur, i veureu tot d'una la nostra arbrada, rica i frondosa, treta d'arrel, la terrible tragèdia que es produiria a Mallorca. ¿Què seria, sense la serra ponentina, del nostre clima, fonament del nostre benestar? I, ¿què en direm de la pluja, l'aigua d'or del conrador? Quantes i quantes nuvolades plenes de prometença no passarien sobre l'illa, sense altre resultat que el d'acréixer la tristesa de la sed ardent i mai assaciada? Contra tots aquests mals s'aixeca la serra vigilant, amb la santa missió de tornar-nos bé per mal. En la seva altura, al vessant formidable i espatat que dóna al mar hi topen els núvols i empesos amb fúria pel vent es desfan entre els penyals, i s'eleven plens de tempestats que la serra aguanta, i, quan des de l'altura immensa, dominant el Puig, descobreixen la plana ubèrrima i sedent, cansats i esmortuïts de lluita deixen la seva feresa i, humils, esclaten en plors i la pluja

benefactora assaona la terra i dóna vida a l'horta i neteja l'arbrat que es vesteix amb els seus ropatges més brillants i de tons més ferts. I no solament la serra ens ampara del vent i de la gelada, i ens dóna l'aigua de la pluja i amb ella la riquesa de Mallorca, sinó que, a l'hivern, cobrint la seva cresteria amb la neu, nodreix les seves entranyes, que a l'estiu calorós ragen l'abundància de les fonts, i són a la vall de Sóller l'aliment de les taronges d'or i de les flors i fruits del seu gran hort-jardí.

Per a tot això, té la serra proporcions fantàstiques, altures perilloses, espadats imponents, que en cas d'un ràpid desglaç, augmentada l'aigua del seu cabdal amb la pluja massa intensa, podria provocar corrents impetuosos que, inundant els camps, ens fessin malbé les nostres riqueses. Però la serra, que és la salvaguarda de Mallorca i que, com la mare gran, vetlla per la nostra tranquil·litat, té previst el mal i per conjurar el perill, en el seu propi cor té oberta la ferida viva del Gorg Blau i Torrent de Pareis, per la qual, com per una artèria a flor de pell, baixa l'excés d'aigua vers el mar, equilibrant així la força.

Doncs bé, si tot això i molt més encara, que la meua ploma sorrera no sap explicar ni descriure, ens ofrena la nostra serra ponentina, ¿què menys podem fer nosaltres per ella, que donar-li l'abraçada amorosa d'una carretera que la volti tota, i arribar al seu cim amb el funicular projectat, que a la vegada que ens ha de permetre la seva contemplació total ens ha de redimir del pecat d'ingratitude comès amb ella?

ANTONI PARIETTI

E L S L L I B R E S

SAFREU. *Poemes d'Antoni Xirau.*—Barcelona 1934—130 pp.

Fermesa i rectitud. Empenta corprenedora. Clara visió espiritual. Amor a la mar i a Catalunya. Aquests eren els trets característics de l'amic Xirau, ara fa quinze anys, quan passaven pocs dies que no deixàssim escolar plegats llargues hores; quan tot just acabada la seva carrera d'advocat preparava unes oposicions; quan el seu nom era completament desconegut. Aquests encara són els trets característics de l'amic Xirau, després d'haver sostengut gairebé ell sol tot el pes de la discussió de l'Estatut de Catalunya, al Parlament de Madrid; després d'haver pujat els esglaons més alts de la política catalana fins arribar a Conseller de la Generalitat, en el Govern Lluhí.

Tothom coneix l'Antoni Xirau com a polític; però pocs el coneixíem com a poeta. Jo mateix, que com he dit havia conviscut llargament amb ell, coneixia el poeta; però no les poesies. Els seus mestres preferits entre els catalans eren Verdager, Maragall i els nostres Costa i Alcover, i entre els espanyols excellia Góngora. D'ell es sabia de memòria llargues tirades de versos i la seva pompa verbal l'enamorava entusiàsticament. Era aquell temps que es tornava a girar els ulls vers aquell gran poeta cordovès, avui rehabilitat per la novella escola andaluça. I vetaquí que en trobar-me ara amb *Safreu*, no puc menys de recordar-me del seu entusiasme gongorià, que jo compartia i compartesc encara. L'empenta verbal és en el llibre de Xirau enorme i això fa, tal vegada, que les imatges quedin diluïdes dins la gran amplitud de les estrofes.

La visió de la mar, millor dit, de la costa catalana és el tema més important del llibre. I no és la seva una visió passiva, sinó una visió activíssima, una vertadera compenetració amb la marina empordanesa que el bressolà i, singularment, amb la badia de Roses. La sardana, expressió del cor empordanès, és un altre dels temes del llibre. L'Empordà i la Santa Espina eren les sardanes predilectes seves i el nom de Pep Ventura, la seva màxima veneració.

L'idilli de Maria i Joan que plana damunt els camps empordanesos i el mar, és tal vegada una mica lànguid i de regust del segle passat, encara que els enamorats viatgin en avió. I no vull fer notar això com una defensa de l'avanguardisme actual, que pot ésser una faceta de la Poesia, però que no és l'única Poesia. Ho dic sospesant la consistència global que té avui la poesia catalana, que ha perdut ja el plomell floral i sap renovar-se de cara a la vida.

Esper que no serà *Safreu* el darrer llibre de versos que publiqui Xirau, i jo li demanaria que en una nova collita, contingués un poc el seu ímpetu verbal i passàs per una autocrítica poètica més severa les seves imatges. Però això sí, que

segueixi fent versos de ben despert, amb els ulls ben oberts, perquè no tan sols d'imatges i de visions subconscients ha de viure l'esperit.

Com a mostra d'aquest llibre, vetací la *Cançó del pailebot*, que el poeta fa ressonar una *Diada d'estiu joiosa* a la badia de Roses:

Els capvespres la claror
fa com un núvol d'or fi.
Una tarda de tardor
per la mar ve el bergantí.

L'aigua és blau cristall de roca
que quan la proa la toca
es trenca amb un sonor clam.

¡Clarins d'argent i d'aram!
A les nits de gran tempesta
bramula la mar feresta.
Núvols de foc llampeguen
i fins els més braus envegen
el redós de l'escullera.

Damunt la blanca crinera
de l'escuma bullidora
fortament la nau s'escora,
i amb un gran cruiximent
branda perillosament.

Obencs i tensors es queixen
i de dalt a baix s'esqueixen
veles amb escreix inflades,
per descuit no ben riçades.

Entremig grans biornades
les drisses de tan tesades,
canten com un instrument
vibrant, la cançó del vent.

Mes fent sonar la botzina
el ronc de la mar domina
el pilot amb el seu clam.

¡Clarins d'argent i d'aram!

Quan enrogallada sona
la força del mar i l'ona
que no hi ha res que l'iguali,
i per més que la nau cali
recalce porugament
sota l'aürt furient.

¡Clarins d'aram i argent!. — M. F. P.

RECULLS DE FORA

En la sessió del 30 de juny, el Parlament de Madrid aprovà el projecte de llei contra l'atur obrer. El mateix dia, es féu públic que s'ajornava el tancament de les Corts i que el Govern renunciava a la demanda de poders extraordinaris per la qüestió de Catalunya, per quant, després de diverses reunions amb els Caps de minoria no resultava possible l'obtenció del "quorum". Les pretensions del Govern es dirigiren aleshores cap a obtenir un vot de confiança. La votació d'aquest tengué lloc en la sessió del dia 3 i fou guanyada pel Govern per 191 vots contra 62. En la mateixa sessió, que fou pròdiga en incidents, fins al punt d'arribar a les mans diversos diputats i de treure una pistola en el mateix hemicicle el Sr. Prieto, s'acordà suspendre les sessions de Corts.

El dia 16, es reuní la Diputació permanent de les Corts sota la presidència del Sr. Alba. Després d'un debat sobre el vot dels Ministres, es discutí el problema huller, plantejat pel Govern i no prestant-se els representants de la minoria socialista a continuar en la reunió, que abandonaren, hagué d'aixecar-se la sessió sense resultat, anunciant el Govern després que resoldria per decret en la qüestió hullera d'acord amb l'art. 114 de la Constitució.

Una disposició del Ministeri de la Governació establí la prohibició de celebrar tota classe d'actes públics de caràcter polític a partir del 1er d'agost. Dia 18, es realitzà com s'havia anunciat la subscripció de 250 milions de pessetes en obligacions del tresor per quatre anys a la par i al 4 0/0, emissió coberta per la mateixa Banca de la capital.

Amb el tancament de les Corts, es féu públic el projecte de nova Llei electoral redactat pel Govern, que serà presentat a l'aprovació del Parlament en reprendre aquest les seves tasques. El projecte estableix la votació per llistes, amb un diputat per cada 50.000 electors i representació proporcional.

L'anomenada qüestió catalana o sia l'anti-constitucionalitat de la Llei de contractes de conreu declarada per la sentència del Tribunal de Garanties, ha seguit, un cop tancades les Corts, encara en el primer pla de l'actualitat política. El Cap del Govern Sr. Samper declarà, dia 14, haver dirigit un escrit al President de la Generalitat, en concepte de representant

de l'Estat a la regió autònoma de Catalunya, invitant-lo a recabar de la Generalitat la no-aplicació de la Llei de 12 d'abril passat mentre no s'acomodàs a la Constitució i a l'Estatut. El President de la Generalitat contestà dia 18 amb un altre escrit, redactat, com l'anterior, en termes de gran cordialitat, i expressant que la Generalitat extremaria la seva atenció i sollicitud en confeccionar el Reglament per a l'aplicació de la dita Llei d'acord amb les normes bàsiques de la República.

* * *

El dia 24, fou fet públic per la premsa el Reglament esmentat, i posat al mateix temps a informació pública per un terme de deu dies abans d'entrar en vigència.

* * *

Després de sis setmanes de vaga, fou resolt per fi dia 5 el conflicte anomenat dels Contramestres de "El Radium" que afectava al ram tèxtil de Catalunya.

* * *

En la sessió del Parlament Català de dia 18, fou llegit pel President de la Generalitat el projecte de nova Llei electoral catalana, redactat per la Comissió Jurídica Assessora, no en concepte de ponència del Govern sinó com a projecte entregat a l'estudi dels diputats abans d'arribar a la discussió i redacció definitiva del mateix. El projecte estableix el sistema proporcionalista pur. Dia 19, a proposta de la Presidència del Parlament s'acordava suspendre les sessions per una temporada.

* * *

Als setze mesos de l'arribada al poder de Hitler, esclatà el 30 de juny a Alemanya un moviment revolucionari de les tropes d'assalt, o esquerra nazi, xoc violent resultant de l'antagonisme latent entre la política extremistista de Goebels i la moderada. Segons la versió oficiosa del Govern, el complot estava dirigit pel capità Roehm, el general Von Schleicher i Von Fritsch, assassinats tots tres en la brutal repressió de la revolta, ordenada pel Govern del Führer, que amb la seva crueltat ferí la sensibilitat de tot el món. En la sessió extraordinària del Reichstag de dia 13, Hitler explicà els successos i donà la xifra de 77 executats.

* * *

Si els tràgics esdeveniments d'Alemanya obrien el mes amb un sentiment d'horror, en posar en descobert la podridura i la inhumanitat que pot covar sota l'aparent tranquil·litat i l'ordre forçat d'una situació tirànica, els esdeveniments d'Austria s'imposaven, en finir el juliol, a l'atenció universal. El 25, esclatà a Viena un moviment revolucionari dels nazis, els quals s'apoderaren de l'estació de radio Ravag i del Palau de la Cancelleria, en l'interior del qual assassinaren al Cancellier Dollfus. El moviment fou dominat, no sense lluita, per les forces lleials. La tràgica fi del petit gran defensor i màrtir de la independència austríaca provocà arreu del món un moviment d'indignació, i tothom pensà un instant en el Sarajevo de vint anys enrera. Les grans potències, Anglaterra i França, deixaren entreveure el seu propòsit de garantir la independència d'Austria, i Itàlia mo-

bilitzà un exèrcit vers la seva frontera. A Alemanya, Hitler nomenà representant a Viena Von Papen, sense que a final de mes s'hagués rebut encara el "placet" austríac a tal nomenament.

Després de la mort del Cancellier el President Micklas reorganitzà el Govern, a base de fer Cancellier al Ministre de Justícia anterior, Schuschnigg. El Príncep Starhemberg conserva la Vice-Cancelleria i assumeix a més la direcció general de la Seguretat.

* * *

Dia 9, anà a Londres el Ministre francès de Negocis Estrangers, Barthou, amb el de Marina, Pietri. Les converses, justament comentades, amb llurs col·legues anglesos Sir John Simon i Lord Eden versaren especialment sobre el projecte Barthou d'un Locarno oriental entre Rússia, Estats Bàltics, Polònia, Txecoslovàquia i Alemanya. Aquest projecte fou explicat, raonant l'opinió favorable que mereixia al Govern anglès, per Sir J. Simon, en la Cambra dels Comuns dia 13, contestant al discurs de Sir Herbert Samuel en nom de l'oposició liberal. La formalització de l'anomenat Locarno o pacte oriental involucraria la immediata entrada de Rússia a la S. de N.

* * *

Al sanatori francès de Sancellemoz (Alta Savoia), morí dia 4 la Doctora Curie, nascuda Skodowska a Varsòvia en 1867. L'eminent investigadora, dues vegades Premi Nobel, Medalla Davis, era la primera dona que obtengué una càtedra a la Sorbona. Havia col·laborat amb el seu marit, el francès Pierre Curie, en el descobriment del Polonium i del Radium. Era, des de 1919, directora de l'Institut del Radium, de París.

* * *

Als 79 anys, morí a Vezelise (França) el Mariscal Lyautey. Havia estat Ministre de la Guerra amb Briand en 1916, era Membre de l'Acadèmia Francesa, i conegut sobretot per la seva magna obra colonitzadora al Marroc, on s'havia desplegat la seva vida militar des que hi arribà, en 1908, d'Alt Comissari.

* * *

Un incendi destruí el dia 10 bona part dels edificis de la Universitat alemanya de Friburg. Entre les joies que han sofert del desastre, es compten els dos quadres de Holbein, la Nativitat i l'Adoració dels Reis, que es conservaven a la Capella de la Universitat.

* * *

La missió arqueològica de l'Institut Oriental de la Universitat de Chicago ha fet recentment nous descobriments, a Khorsabad (Mesopotàmia), de ruïnes i objectes datats del S. VIII a. J. C. Han estat retrobats els fonaments de l'antiga ciutat bastida per Sargon, rei d'Assíria, en abandonar Nínive.

* * *

Un decret del Ministeri d'Instrucció Pública de 26 juliol creava a Madrid el "Museo del Pueblo Español", refonent en una sola entitat el Museu del vestit regional i històric, el Museu del "Encaje" i el de l'art Popular. L'objecte del nou Museu és de "protegir, conservar i estudiar els

objectes etnogràfics de la cultura material, les obres i activitats artístiques i les dades folklòriques del saber i la cultura espiritual en les seves manifestacions nacionals, regionals i locals. Tendrà al mateix temps per missió informar i orientar les manifestacions útils i adaptables a l'època present de les arts i festes populars i complir les condicions docents que li siguin encomanades, per si mateix i en concepte d'auxiliar dels distints graus i tipus d'ensenyament". (Art. 1).

Apart de les aportacions dels fons de les distintes colleccions d'altres museus actuals que passen a integrar el nou Museu del Poble Espanyol, aquest constituirà un arxiu documental anex, d'arts populars i folklore, amb els originals, còpies, fotografies, pel·lícules, fonogrames, discs i fixes descriptives que recollirà. El nou Museu serà instal·lat en l'edifici ocupat actualment pel Museu del vestit regional i històric, a Madrid, i serà regit per un Patronat i un Comité executiu, amb un Director nomenat la primera vegada directament pel Ministre i després a proposta del Patronat.

La cartografia medieval mallorquina refresca els seus llorers immarcits en l'actual Exposició del Sahara, al Trocadero de París, on figuren els originals dels portulans i planisferis més importants del món. "Les cartes medievals més documentades—llegim als *Echos d'Art* de la revista *Art et Décoration* (juny 1934)—sobre les etapes de la ruta de Tombuctú són planisferis mallorquins, els més antics dels quals són conservats a la Biblioteca Nacional. Tenim la carta d'Angelico Dulcert, de 1339, que duu el retrat de Moussa Melli, rei de les mines d'or, amb una arena amb la mà. En 1375, era ofert a Carles V de França el famós atlas català, obra del jueu mallorquí Abraham Cresques. L'escola jueva de Mallorca estava admirablement documentada sobre el Sahara pels negociants jueus que abundaven en els oasis, entre els quals feren, en 1492, una matança els musulmans. Un dels tipus més representatius d'aquesta escola és la magnífica carta de Mosia de Viladestes, jueu convers. Datada de 1413, conté Tombuctú i Gao amb totes les etapes que hi menaven; reflecteix el viatge del tolosà Anselm d'Isalguier que vengué aquell any de Gao, duent per esposa una negra que duia el mateix nom que la virreina de Gao, Salou-Cassaïe. En duia també, al mateix temps, un diccionari àrab, targui i sour haï, les tres llengües avui dia encara parlades a Gao".

A la Universitat Catòlica d'estiu, instal·lada en el Colegio Cántabro de Santander, ha donat un curset sobre Ramon Lull i la seva obra el professor Dr. Francesc Sureda Blanes.

N O T I C I A R I

CLUB DE REGATES

Amb motiu de la festa de Sant Pere, aquest centre nàutic organitzà les tradicionals festes marítimes. Al matí, es celebraren les regates des del Club i les platges de la Porrassa a motor i a la vela.

A les propdites platges, la secció d'esports nàutics realitzà diferents exhibicions de salts i corregudes amb esquifs.

ELS FERROCARRILS MALLORQUINS

Acollint a Madrid la petició de les forces vives, que demanaven que la inspecció tècnica dels ferrocarrils de Mallorca romangués tal com estava abans de les últimes disposicions, s'ha resolt que aquella torni a Obres Públiques de Balears.

DE RE RUSTICA

A La Pobla ha acabat la sembra de les mongetes. Les dones, llogades per a aquesta feina, cobraven jornals que oscil·laven entre sis i dotze pessetes.

Els camperols eivissencs poc a poc van emprant els moderns mitjans de conreu. No fa gaire que a penes eren conegudes les màquines agrícoles i en canvi avui són comptats els indrets on no les utilitzin en el segar i batre.

OBITUARI

El 30 del passat juny, morí el nostre amic i redactor de la secció "Les Arts, el notable *amateur* de l'art pictòric Bartomeu Bauzà i Castanyer (A. C. S.). Sense pretensions de professional i en els moments que li deixaven lliures altres ocupacions, anava silenciosament a recollir la nota típica, que el sobtava tot passant. El paisatge i les flors foren objecte preferent dels seus amors. Conreua l'aiguafort i la caricatura en les pàgines del mallorquiníssim setmanari, ja desaparegut, "La Roqueta", i la crítica en articles apareguts en la nostra revista, amb motiu d'exposicions. A la darrerria de la seva vida es decidí a exposar les seves obres a Mallorca, París i Madrid amb èxit.

EL FUNICULAR DEL PUIG MAJOR

Ha quedat constituïda la Comissió Organitzadora i fundadora de "Funicular Aeri del Puig Major S. A." la qual té per objecte la construcció i explotació de l'esmentat funicular, segons el projecte de l'enginyer Antoni Parietti.

NOVES CONSTRUCCIONS ESCOLARS

Fou inaugurada l'Escola Graduada de Son Espanyolet, de vuit seccions,

amb assistència de les Autoritats. L'edifici té totes les característiques de l'arquitectura funcional i respon a les exigències de la pedagogia: museu, biblioteca, cantina escolar, sala per a treballs manuals, etc.

També fou inaugurada la semi-colònia permanent de la Quarentena, instal·lada a l'antic Llatzaret. La població escolar és formada per una cinquantena d'infants, i durant l'estatge allà és sotmesa a una vida sana i higiènica, amb exercicis a l'aire lliure, banys de mar. Constitueix la millor obra social feta per l'Ajuntament, que es pensa portar prest a Son Serra i Son Rapinya.

PROJECTE DE COMUNICACIONS

El que es llegí al Congrés treia la línia Tarragona. El Batle reuní les forces vives i després de parlar llargament d'aquest afer, fou acordat demanar al Poder central que no solament no tregui del projecte la línia esmentada, sinó que encara n'hi afegixi dues més: una amb Barcelona, l'altra amb València.

Les Cambres tant les de la Propietat Urbana, del Comerç i Agrícola com de Barcelona i València han recolzat aquestes justes peticions adreçant telegrams al Govern de Madrid.

ASSEMBLEA D'AJUNTAMENTS

A les cases de la Ciutat, es celebrà una Assemblea d'Ajuntaments, a la que trameteren representacions la majoria dels de les tres illes, sota la presidència del Batle de la nostra Ciutat Sr. Darder, el qual explicà als presents l'objecte de la reunió. Després de llarg debat, s'acordà adreçar-se telegràficament a la Direcció General de Comerç i Política Aranzelària, al Ministre d'Estat, i al President del Consell de Ministres per tal de demanar-los que no comportin sien augmentats els aranzels d'importació del bessó a França. Igualment, atorgar un vot de confiança a la Cambra de Comerç perquè fassa semblants gestions tocant als organismes similars de les regions productores de bessó. També s'acordà demanar que en la Junta Administrativa de Carreteres hi hagi un representant de cada un dels cinc partits judicials, de què es componen les illes Balears, anomenats pels Ajuntaments propis.

EXCURSIÓ CATALANA

Per tal de coincidir amb la regata internacional de la Mediterrània, que aleshores es celebrava, el diari de Barcelona "El Dia Gráfico" organitzà una excursió a Formentor, en la qual prengueren part mil tres-cents excursionistes, entre ells diferents personalitats polítiques.

LA CASA DE CORREUS

Al Govern Civil, tengué lloc una reunió per tal de tractar de la construcció de la nova Casa de Correus, aprofitant la bona disposició del Ministre de Comunicacions. Fou nomenada una ponència, encarregada de redactar un projecte i després enviar-lo a Madrid.

MAPA DE MALLORCA

A una de les sales del Círcol Mallorquí, està exposat un mapa de Mallorca en relleu, que mida cinc metres de llarg per tres d'ample, obra del

personal d'enginyers militars. En contemplar-lo, ens dóna la impressió que contemplam la nostra illa des d'un avió.

URBANITZACIÓ PALMA-NOVA

Aquesta entitat ha inaugurat oficialment el poblat, que anirà creant, a la platja de Son Caliu, a catorze quilòmetres de la ciutat. Allà s'hi bastiran una partida de cases elegants i higièniques.

ALS NOSTRES SUBSCRIPTORS

LA NOSTRA TERRA no es publicarà en agost. El pròxim número (agost-setembre) tindrà caràcter d'extraordinari i serà dedicat a commemorar el VII centenari lullia.

MINISTERIO
DE CULTURA

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio, 40, baixos.* — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA